

ප්‍රතිකර්මය රෝගයට වඩා හයානකද?
ශ්‍රී ලංකාවේ කොවිඩ් ආණ්ඩුකරණය පිළිබඳ
ආවර්ජනා

සංස්කරණය
ප්‍රදීප් පිරිස්

දුෂ්කර සමයක සමාජ සම්බන්ධතා: කොවිඩ්-19 වසංගත තත්වය තුළ රාජ්‍ය සේවා ලබාගැනීමේදී සමාජ සම්බන්ධතා ජාල වල භූමිකාව පිළිබඳ අධ්‍යයනයක්

ශ්‍රී ලංකා විද්‍යා පීඨය

හැඳින්වීම

ලොව වෙනත් රටවල මෙන්ම ලංකාවේදී කොවිඩ්-19 වසංගත තත්වය නිසා පුරවැසියා සාමාන්‍යයෙන් වඩා බොහෝ වැඩියෙන් රාජ්‍යය මත රඳා පැවතීමේ තත්වයක් දැකිය හැකි විය. උත්සව සඳහා බලපත්‍ර ලබාගැනීම, විවිධ ව්‍යාපාර කටයුතු වල යෙදීම, සංචරණය, එන්නත්කරණය, වියළි සලාක ලබාගැනීම වැනි බොහෝ කරුණු අරඹයා මෙම රඳා පැවැත්මේ ස්වභාවය විද්‍යාමාන වන ලදී. මෙවැනි අවස්ථාවක සමානාත්මතාවය පිළිබඳ මූලධර්මයට ගරු කිරීම සඳහා රාජ්‍යයට අන් කවරදාටත් වඩා වගකීමක් පැවතියද, කොවිඩ්-19 වසංගත තත්වය තුළ රාජ්‍ය සේවා ලබාගැනීමේදී සිදුවූ විවිධාකාරයේ විශේෂ සැලකිලි සහ වෙනස්කොට සැලකීම් පිළිබඳ සාකච්ඡා බොහෝ ප්‍රමාණයක් ශ්‍රී ලංකාව තුළ ජාතික මට්ටමින් ඇති වී තිබේ.

මෑතදී කොළඹ දිස්ත්‍රික්කයෙන් වාර්තා වූ එවැනි සිදුවීමකදී එක්තරා නගර සභාවක නගරාධිපතිගේ බලකිරීම මත ඔහුගෙන් තුණ්ඩුවක් ලබාගෙන පැමිණි පිරිස පමණක් එන්නත්කරණය කිරීමට සෞඛ්‍ය නිලධාරීන්ට සිදුවිය (*Moratuwa Mayor arrested for disrupting the duties of health workers, 2021*). තවත් එවැනි සිදුවීමකදී බස්නාහිර පළාතේ පිරිසක් සංචරණ සීමා මධ්‍යයේ ගාල්ලට ගමන් කොට තිබුණේ ඇස්ට්‍රොසෙනෙකා එන්නතේ දෙවැනි මාත්‍රාව ලබාගැනීම සඳහාය. මෙය සිදුවන්නේ දෙවැනි මාත්‍රාව ලබාදීමේ ක්‍රියාවලිය නිල වශයෙන් ආරම්භ වීමට පෙර සහ පළමු මාත්‍රාව සඳහා වුවත් අවැසි එන්නත් වල හිඟයක් තිබූ අවස්ථාවක වීම වැදගත් කරුණකි

(Report finds 425 from Western Province got Covishield jab in Galle, 2021). සංවරණ සීමා මධ්‍යයේ උත්සව පැවැත්වීම මෙන්ම සමහර පුද්ගලයන් නිරෝධායන ක්‍රියාවලිය මඟහැර යෑම වැනි සිදුවීම්ද බොහෝ වාර්තා විය. සංවරණ සීමා මැද කොළඹ තරු පන්තියේ හෝටලයක උපන්දින සාදයක් පවත්වා හසු වූ පිරිසකගේ නිරෝධායනය ඉතා ලිහිල් නීති යටතේ සිදුකිරීම මීට තවත් එක් හොඳ උදාහරණයකි (*Chandimal's birthday party: Seven arrested and granted bail, 2021*).

මෙම අවස්ථා මඟින් පැහැදිලි වන්නේ රාජ්‍ය සේවා ලබාගැනීමට සමහර පුද්ගලයින්ට අනෙක් අයට සාපේක්ෂව වැඩි හැකියාවක් පැවතීමේ යථාර්ථයයි. එමඟින් සාමාන්‍ය පුරවැසියාට එවැනි සේවා වලට සමාන ප්‍රවිෂ්ඨයක් ලබාගැනීමට ඇති අයිතිය උල්ලංඝනය වේ. එවැනි අවස්ථා වලදී සාමාන්‍ය පුරවැසියන් සිදුකරනු ලබන්නේ ස්වකීය සමාජ සම්බන්ධතා ජාලා හරහා මෙම සේවාවන්ට ප්‍රවිෂ්ඨය ලබාගැනීමටත්, සමහර අවස්ථාවන්හි දී ඒවා අවහාවිතා කිරීමටත් යොමු වීමයි. මෙම පරිච්ඡේදය තුළින් මා උත්සාහ ගනු ලබන්නේ කොවිඩ් වසංගත පසුබිම තුළ මෙම තත්වය දිගහැරුණු අන්දම විමසීමට ලක් කිරීමටයි. එහිදී කරුණු හතරකට මගේ අවධානය යොමු වේ: 1) කොවිඩ්-19 ට එරෙහි සටනේදී දේශපාලනික සහ දේශපාලනික නොවන ක්‍රියාධාරයින්ගේ භූමිකාව; 2) කොවිඩ්-19 වසංගත තත්වය තුළදී දේශපාලන අනුග්‍රාහක-සේවාදායක සම්බන්ධතා ජාලය සමාජ සම්බන්ධතා ජාලයක් ලෙස රාජ්‍ය සේවාවන්ට ප්‍රවිෂ්ඨය ලබාදුන් අයුරු; 3) මෙම අනුග්‍රාහක-සේවාදායක සම්බන්ධතා ජාලා නිසා පවතින අසමානතා තවදුරටත් පැවතීම සහ නව අසමානතා ඇතිවීම; සහ 4) කොවිඩ්-19 වසංගත තත්වයට අදාළ රාජ්‍ය සේවා වලට ප්‍රවිෂ්ඨය ලබා දීමෙහිලා මැදිහත්කරුවන්ගේ භූමිකාව.

බස්නාහිර පළාතේ කොළඹ සහ කළුතර යන දිස්ත්‍රික්ක දෙක තුළ සිදුකරන ලද ගුණාත්මක සම්මුඛ සාකච්ඡා සමූහයක් සහ නිරීක්ෂණ මත පදනම්ව මාගේ විශ්ලේෂණය ගොඩනඟා ඇත. මෙම තොරතුරු වලට අමතරව ද්විතියික මූලාශ්‍ර වලින් සහ Social Indicator ආයතනයෙන් මෙහෙයවන ලද Socio-Economic Index in the Face of COVID-19 සමීක්ෂණයෙන් ලබාගත් තොරතුරු මේ සඳහා භාවිතා කරන ලදී. න්‍යායාත්මකව, සමාජ සම්බන්ධතා ජාලා පිළිබඳව අදහස් දක්වා ඇති ශාස්ත්‍රඥයින් තිදෙනෙක්, එනම් රොබට් පට්නම් (Robert Putnam), ජේම්ස් ස්කොට් (James. C. Scott) සහ පියරෙ බෝර්දියු (Pierre Bourdieu) මෙන්ම, දේශපාලන සමාජය පිළිබඳ අදහස් දැක්වූ පාර්තා චැට්ටර්ජී (Partha Chatterjee) යොදාගෙන තිබේ. අවසාන වශයෙන් මගේ තර්කය වන්නේ වසංගත තත්වය තුළ විධිමත් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ආයතන සහ ක්‍රියාවලීන් යම් ආකාර තාවකාලික අන්තිටුවීමකට ලක්වූ බවත්, ඒ වෙනුවට අවිධිමත් හා ආයතනික රාමුවෙන් පරිබාහිර වූ ක්‍රියාමාර්ගයන් හරහා පුරවැසියා බොහෝ දුරට රාජ්‍යය හා සම්බන්ධ වූ බවත්ය.

කොවිඩ්-19 ට එරෙහි සටනේදී දේශපාලනික සහ දේශපාලනික නොවන ක්‍රියාධරයින්ගේ භූමිකාව

2021 පළමු කාර්තුවේදී Social Indicator ආයතනය විසින් සිදුකරන ලද පෙර දැක්වූ සමීක්ෂණයෙහි ප්‍රතිඵල වලින් කියවුනේ කොවිඩ්-19 ට එරෙහි සටන අරඹයා මහජන ප්‍රසාදය පාර්ලිමේන්තු නියෝජිතයන් කෙරෙහි සාපේක්ෂව අඩු වශයෙන් පැවති බවයි. ඒ හා සැසඳූ කල ග්‍රාම නිලධාරී, සෞඛ්‍ය අංශය, පොලීසිය හා ත්‍රිවිධ හමුදාව කෙරෙහි මහජන ප්‍රසාදය ඉහළින් තිබුණි (කරුණාකර ඇමුණුම් අංක 3 හි 5-10 වගු බලන්න). කොවිඩ්-19 හා සම්බන්ධ ක්‍රියාවලිය තුළ රුපියල් 5000 දීමනාව සඳහා පිරිස් හඳුනා ගැනීම, නිවෙස් වල නිරෝධායනය වන්නන් හට වියළි සලාක බෙදාදීම, ඇදිරි නීති කාල සීමාව තුළ රජයේ රෝහල් වලින් ඖෂධ නිවසටම ගෙන්වා ගැනීම පිළිබඳ තොරතුරු මහජනතාවට ලබාදීම, සමීපතමයෙකුගේ අභාවයකදී මහජන සෞඛ්‍ය පරීක්ෂක සමඟ සම්බන්ධීකරණය කිරීම වැනි බොහෝ වගකීම් ග්‍රාම නිලධාරී හට පැවරී තිබුණි. ආරක්ෂක අංශ වලටද සංවරණ සීමා බලාත්මක කිරීම හා නිරෝධායන මධ්‍යස්ථාන පවත්වාගෙන යාම වැනි වගකීම් විය. විශේෂයෙන්ම වසංගතයේ තුන්වන රැල්ල වනවිට එන්නත්කරණය පිළිබඳ වගකීමෙන් සැලකිය යුතු කොටසක්ද ආරක්ෂක අංශ වෙත පවරා දී තිබුණි. එසේම කොවිඩ් මර්දන ක්‍රියාවලිය තුළ මහජන සෞඛ්‍ය පරීක්ෂකට ඉතා වැදගත් ස්ථානයක් ලැබුණේ නිරෝධායන නීති ක්‍රියාත්මකකරණය මෙන්ම තවත් බොහෝ වගකීම්ද එකී නිලධාරීන්ට පැවරී තිබුණු නිසාය.

කෙසේ වුවත් ග්‍රාම නිලධාරීවරුන් සහ මහජන සෞඛ්‍ය පරීක්ෂකවරුන් විවිධ පීඩන නිසා සිය වගකීම් ඉටුකිරීම ප්‍රතික්ෂේප කළ අවස්ථාද නැත්තේ නොවේ. නිදසුනක් ලෙස 2020 සහ 2021 වසර වල අවස්ථා දෙකකදී රුපියල් 5000 දීමනාව පිළිබඳව ග්‍රාම නිලධාරීවරු ගැටළු මතු කළහ. 2020 දී ඔවුන් පැවසුවේ දේශපාලන පීඩනය නිසා 5000 දීමනාව බෙදා හැරීමට කටයුතු කරන බවත්, වසංගතයේ ආරම්භක අවස්ථාව නිසා එවැනි දීමනාවක අවශ්‍යතාවයක් නොමැති බවත්ය (*Grama Niladharis call off boycott of Rs 5,000 allowance distribution duties, 2020; Distribution of Rs 5,000: Grama Niladharis to withdraw, 2020*). 2021 දී ගැටළුව වූයේ දීමනාව බෙදාහැරීමට යාම තුළින් නිලධාරීන් අනාරක්ෂිත තත්වයකට පත්වන බවත්, අළුත් අවුරුද්දට පෙර සියළු දීමනා බෙදා අවසන් කරා වි යැයි අපේක්ෂා කිරීම යථාර්ථවාදී නොවන බවත්ය (*Grama Niladharis refuse to distribute Rs. 5,000, 2021*). එසේම මහජන සෞඛ්‍ය පරීක්ෂකවරුන් සිය වගකීම් වලින් ඉවත් වන බවට එක් අවස්ථාවක නිවේදනය කළේ ඔවුන්ගේ කටයුතු වලට නීතිමය ආවරණයක් ලබා නොදීම සහ ඔවුන් මහජනතාවට හිරිහැරයක් බවට සෞඛ්‍ය ඇමතිවරයා විසින් ප්‍රකාශයක් නිකුත් කිරීම යන හේතු නිසාවෙනි (*PHIs step away from COVID-19 control duties, 2020*).

ඉහත දැක්වූ සමීක්ෂණ දත්ත වලට අනුවද තහවුරු වන්නේ රටේ කොවිඩ් ප්‍රතිචාරය තුළ දේශපාලනඥයින්ට වඩා අනෙකුත් ක්‍රියාධරයින් මහජන ප්‍රසාදය දිනා ඇති බවයි. ඉහත සඳහන් කළ උදාහරණ සැලකූ විටද පෙනී යන්නේ දේශපාලනඥයින් සහ අනෙකුත් ක්‍රියාධරයින් අතර යම් යම් නොමනාපකම් පැවති බවය. එහෙත් ජනප්‍රියත්වය නම් කරුණ සම්බන්ධයෙන් තත්ත්වය කෙසේ වෙතත් කොවිඩ් ක්‍රියාවලිය තුළ දේශපාලනඥයින්ට වඩා වැඩි බලයක් හිමිව තිබූ බව පැහැදිලිය.

කොවිඩ් ප්‍රතිචාරය තුළ දේශපාලන මැදිහත්වීම් සම්බන්ධයෙන් සෞඛ්‍ය සේවයට තිබූ ගැටළුවට අමතරව තවත් කණස්සල්ලක් බවට පත්වූයේ එතුළ ආරක්ෂක අංශ විසින් කරන ලද මැදිහත්වීම්ය. නිදසුනක් ලෙස රජයේ සෞඛ්‍ය නිලධාරීන්ගේ සංගමය විසින් සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශයට දන්වා තිබුණේ එන්නත්කරණ වැඩපිළිවෙළ තුළ ආරක්ෂක අංශ වල මැදිහත්වීම් පිළිබඳ තමන් නොසතුටු බවත්, මහජනතාව තුළද එනිසා යම් ව්‍යාකූලත්වයක් ජනනය වී ඇති බවත්ය (*GMOA complains of military interference in vaccination drive: Army refutes allegation*, 2021).

වසංගත තත්වය තුළදී දේශපාලන අනුග්‍රාහක-සේවාදායක සම්බන්ධතා ජාලයෙහි භූමිකාව

ලංකාවේ දේශපාලන අනුග්‍රාහක-සේවාදායක සම්බන්ධතා වල ඉතිහාසය

අනුග්‍රාහක-සේවාදායක සම්බන්ධතා වසංගත තත්වය තුළ ක්‍රියාත්මක වූ ආකාරය වටහා ගැනීමට පෙර ඉන් කියවෙන්නේ කුමක්දැයි අවබෝධ කරගැනීම ප්‍රයෝජනවත් වේ. වැඩිවසම් යුගය තුළ මෙම සම්බන්ධතා සරල සහ පැහැදිලි, ඉඩම් හිමි ප්‍රභූන් සහ එම ඉඩම් මත ජීවත් වූ ප්‍රවේණිදාස ගොවීන් අතර දිගහැරුණු අන්තර් ක්‍රියාවන් වලින් සමන්විත විය. එම අසමාන බල සම්බන්ධතා තුළ ඉහළින්, එනම් අනුග්‍රාහකයාගේ ස්ථානයේ සිටි ප්‍රභූන් පහළින්, එනම් සේවාදායක ස්ථානයේ සිටි ප්‍රවේණිදාස ගොවීන් හට ආරක්ෂාව ලබාදීම මඟින් සිය බලය දියත් කළ අතර, ඒ වෙනුවෙන් ප්‍රභූවරයා විසින් නිර්ණය කරන ආකාරයේ යම් යම් සේවා ඉෂ්ඨ කිරීම සේවාදායකයාගෙන් අපේක්ෂා කෙරුණි (Scott, 1972; Hettige, 1984).

කෙසේ වුවත් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ ආගමනයෙන් පසු මෙම සම්බන්ධතා වඩාත් සංකීර්ණ ස්වරූපයක් ගන්නා බව පෙනෙන්නට තිබේ. මෙහිදී ප්‍රමාණයෙන් වැඩි සේවාදායකයන් පිරිසක් රැකබලා ගැනීමේ පීඩනය අනුග්‍රාහකයින් මත පැටවෙන නිසා සේවාදායකයන්ගේ බලය සාපේක්ෂව වර්ධනය වන අයුරු හඳුනාගත හැකිය. මෙම සියළු උවමනා එපාකම් බලාග

ැනීම සඳහා සිය පෞද්ගලික ධනය ප්‍රමාණවත් නොවීම යන කරුණ මත රාජ්‍යයේ සම්පත් ප්‍රයෝජනයට ගැනීමට අනුග්‍රාහකයින් යොමුවන අයුරු ඒ අනුව දක්නට ලැබේ (Kitschelt and Wilkinson, 2005). ‘අනුග්‍රාහක ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය’ (patronage democracy) කරලියට එන්නේ ඒ අනුවය. එය සිය සේවාදායකයින්ගේ ඡන්දය සඳහා හිලව්වට ඔවුන්ට රාජ්‍යයේ සම්පත් සඳහා ප්‍රවේශය අනුග්‍රාහකයින් විසින් ලබාදීමේ ක්‍රමවේදයකි.

මෙම සම්බන්ධතාවය තුළ රාජ්‍යයේ සුබසාධන සේවා පවා ඡන්ද දායකයින්ගේ සේවාදායක අවශ්‍යතා සඳහා යෙදවෙන අතර, එම නිසා රාජ්‍යය සුබසාධනයේ සහ ක්‍රියාශීලීත්වයේ පරම පිළිබිඹුව ලෙස දකින්නට පුරවැසියා හුරු විය (Uyangoda, 2010, p. 61; also see Weerawardana, 1951). එම නිසා පුරවැසියා සහ සුබසාධනය සම්බන්ධ කරන්නා වූ වැදගත් පුරුකක් වශයෙන් දේශපාලනඥයින් නැතිවම බැරි තත්වයට පත්වනු දැකගත හැකිය (Gunasekara, 1992; Uyangoda, 2010; Peiris, 2021). වසංගත තත්වය තුළ සමාජ සම්බන්ධතා සහ සම්බන්ධතා ජාලා තේරුම්ගත යුත්තේ මෙම රාමුව තුළ සිට වේ.

අනුග්‍රාහක ජාලා සහ වසංගත තත්වය තුළ රාජ්‍ය සේවා වලට පහසු ප්‍රවේශය

මීට පෙර සඳහන් කළ පරිදි රාජ්‍ය සුභසාධන යෝජනා ක්‍රමයට ප්‍රවේශ වීමේ කාර්යක්ෂම පුරුක වශයෙන් දේශපාලනඥයින් ප්‍රයෝජනවත් වී ඇත. වසංගතය තත්වය තුළ ද ප්‍රදේශවාසීන් විසින් කොවිඩ් -19 ආශ්‍රිත රාජ්‍ය සේවාවන් ලබා ගැනීමට ස්ථාපිත වූ අනුග්‍රාහක ජාලයන් වඩාත් ඵලදායී මාධ්‍යයක් ලෙස භාවිතා කරන ලද අවස්ථා කිහිපයක් තිබුණි. බොහෝ අවස්ථාවන්හි දී, පුද්ගලික හදිසි අවස්ථා වලදී පළාත් සීමා හරහා ගමන් කිරීමට අදාළ අවසර පත්‍ර ලබා ගැනීම හෝ සිල්ලර බඩු විකිණීමට හෝ වෙනත් පෞද්ගලික ව්‍යාපාර කරගෙන යාම සඳහා ව්‍යාපාරිකයින්ට අදාළ බලපත්‍ර ලබා ගැනීම ආදී අරමුණු උදෙසා රාජ්‍ය සේවාවන් වෙත ප්‍රවේශ වීම මිනිසුන්ගේ ජීවිතවලට ඉතා වැදගත් විය.

වසංගත තත්වය තුළදීද බොහෝ අවස්ථා වල දැකගත හැකි වූයේ මෙම අනුග්‍රාහක සම්බන්ධතා ජාලා භාවිතයෙන් බිම් මට්ටමේ ප්‍රජා කණ්ඩායම් බොහෝ ප්‍රමාණයක් කොවිඩ්-19 ට අදාළ රාජ්‍ය සේවා වලට ප්‍රවිෂ්ඨය ලබාගත් අයුරුයි. මෙම අධ්‍යයනය සඳහා මා විසින් ප්‍රවේශ වූ ප්‍රතිචාරකයින් කිහිප දෙනෙකුගේ අත්දැකීම් මෙහිදී තත්වය වටහා ගැනීම සඳහා ඉවහල් වනු ඇත. එක් අයෙක් සිය ප්‍රදේශයේ සුළු ව්‍යාපාරයක් හිමිකරුවෙකි. එහි විකුණනු ලබන්නේ වසංගතයෙන් ආරක්ෂා වීම සඳහා අවශ්‍ය වන විෂබීජ නාශක අත් සේදුම් දියර, මුහුණු වැසුම් හා වෙනත් එවැනි දේය. වසංගතයේ

පළමු රැල්ල තුළ නිරෝධායන ඇඳිරි නීතිය පැනවූ අවස්ථාවේ සිය ව්‍යාපාර ස්ථානයේ සේවය කළ සියළු දෙනා ඔවුන්ගේ ගම් බිම් වලට පිටත් කර හැරීමට ඔහුට හැකිවූයේ ප්‍රදේශයේ දේශපාලනඥයාගේ සහයෙනි. ඔවුන් දෙදෙනා අතර කිට්ටු සම්බන්ධයක් ඇති බවත්, පෙර අවස්ථාවන්හි දී ඔහුගේ දේශපාලන කටයුතු වලට තමා සහය වී ඇති බවත් මෙම ප්‍රතිචාරකයා පැවසුවේය¹. තරුණ විධායක නිලධාරියකු වන මාගේ දෙවන ප්‍රතිචාරකයා කිසිදු දේශපාලන ජාලයකට සම්බන්ධ නොවූවෙකි. නිරෝධායන ඇඳිරි නීතිය පැනවූ අවස්ථාවේ සිය නිවසේ අළුත්වැඩියාවක නිරත වෙමින් සිටි පෙදරේරුවකු නිවසට යැවීමට ඔහුට නොහැකි විය². තවත් ප්‍රතිචාරකයකුගේ අත්දැකීම පළමුවැන්නාගේ අත්දැකීමට සමානය. පුරපතිගේ නිර්දේශය මත තුන්වන රැල්ලේ නිරෝධායන ඇඳිරි නීති සමය තුළ ආහාර විකිණීමේ බලපත්‍රයක් ලබාගැනීමට ඔහුට හැකිවිය³. මෙය ඇත්තෙන්ම බොහෝ අයට අවශ්‍යතාවය තිබූ, එහෙත් වැඩි දෙනෙකුට අවසර නොලැබුණු කරුණක් බව මතක් කළ යුතුය.

මෙම අත්දැකීම් වලින් පෙන්නුම් කෙරෙනුයේ අනුග්‍රාහක ජාලයක් තුළ සිටින්නකුට වසංගත සමයේ රාජ්‍ය සේවා වලට කොතරම් පහසු ප්‍රවිෂ්ඨයක් තිබුණාද යන්නත්, එසේ නොවූ අයට එම කරුණ කොතරම් අපහසු වූවාද යන්නත්ය. කොවිඩ්-19 රෙගුලාසි රිසි පරිදි වෙනස් කරගැනීමටත් මෙම ජාලා හරහා සේවාදායකයින්ට අවස්ථාව ලබාදෙන ලදී. පාර්තා චැටර්ජී (Partha Chatterjee) (2004) දක්වා ඇත්තේ මෙවැනි භාවිතයන් මඟින් පවතින ආයතන පද්ධතියට පරිබාහිරින් රාජ්‍යයට ප්‍රවිෂ්ඨය ලබාගන්නා ‘දේශපාලනික සමාජයක්’ (political society) බිහිව ඇති බවයි. චැටර්ජී (Chatterjee) අනුව පුද්ගලයන් එසේ කරන්නේ එක්කෝ ඔවුන්ට විකල්පයක් නොමැති නිසාය; එසේත් නැතිනම් එම ක්‍රමය වඩා ඵලදායී වන බැවිනි.

කෙසේ වුවත් වසංගතය තුළ පැවති අඩු සම්පත් ප්‍රමාණය සහ අධික ඉල්ලුම නිසා මෙම සම්බන්ධතා ජාලා වෙනදා තරම්ම ප්‍රයෝජනවත් නොවූ බවද පැවසිය යුතුය. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් ඊට පෙර අවස්ථාවන්හි දී මෙවැනි ජාලාවන්ට සම්බන්ධිතව සිටීමෙන් ප්‍රයෝජන ලද්දා වූ නමුදු මෙම අවස්ථාවේ දී එවැනි ජාලයක සිටියදී පවා සමහර තැනැත්තන්ට එවැනි වාසි ලබාගැනීමට නොහැකි වීම පිළිබඳ මැසිවිලි තිබුණු බවද පෙනේ. නිදසුනක්

---

1 කේවල සම්මුඛ සාකච්ඡාව, කොටිකාවත්ත මුල්ලේරියාව ප්‍රාදේශීය සභා බල ප්‍රදේශය, කොළඹ දිස්ත්‍රික්කය, 2021 ජූනි 02.

2 කේවල සම්මුඛ සාකච්ඡාව, කොටිකාවත්ත මුල්ලේරියාව ප්‍රාදේශීය සභා බල ප්‍රදේශය, කොළඹ දිස්ත්‍රික්කය, 2021 ජූනි 02.

3 කේවල සම්මුඛ සාකච්ඡාව, කොළොන්නාව ප්‍රාදේශීය සභා බල ප්‍රදේශය, කොළඹ දිස්ත්‍රික්කය, 2021 ජූනි 04.

ලෙස නගර සභාවක කම්කරුවකු වශයෙන් සේවය කරන ප්‍රතිචාරකයකු පැවසුවේ නගර සභාවේ සේවකයින් සඳහා එවූ ඇස්ට්‍රාසෙනෙකා එන්නතේ දෙවැනි මාත්‍රාව නගරාධිපතිගේ ඥාතීන්ට ලබාදුන් බවත්, තමා ඒ පිළිබඳව ඉතා නොසතුටෙන් පසුවන බවත්ය⁴. මෙම පුද්ගලයින්ව සභාවේ සේවයට බඳවා ගන්නේද අනුග්‍රාහක ජාලා තුළිනි. එසේ වුවත් වසංගත තත්වය තුළ පැවති සීමාකම් නිසා පෙර පරිදි අනුග්‍රාහක ප්‍රතිලාභ බෙදා දීමට එම ජාලා වලට තවදුරටත් නොහැකිව ඇත. මේ අන්දමින් වර්ධනය වූ හිඟතාවයන් සමාජීය සමානාත්මතාවයට බලපාන අයුරු ඊළඟ කොටස තුළින් විග්‍රහ කිරීමට බලාපොරොත්තු වෙමි.

අනුග්‍රාහක ජාලා සහ අසමානත්වය

අනුග්‍රාහක ජාලා තුළින් රාජ්‍ය සේවා වලට ප්‍රවිෂ්ඨය ලබාගැනීමේ භාවිතය නිසා සමහර තැනැත්තන්ට අනෙක් අයට වඩා වැඩි වාසි හිමිවීමේ තත්වයක් උදා වී ඇත. එම නිසා සමාජය තුළ කලින් පැවතියාටත් වඩා අසමානතා වසංගත තත්වය තුළ කරලියට පැමිණ තිබේ. නිදසුනක් ලෙස රුපියල් 5000 දීමනාව සමහර අවස්ථා වල නිසි ක්‍රියාදාමයට පිටින් ලබාගත් අවස්ථා වාර්තා වී ඇත. එහිදී දීමනාව ලැබීමට අදාළ සුදුසුකම් සම්පූර්ණ නොකරන අයවචන්ගේ පසුබිම පිළිබඳ කිසිදු විමසීමකින් තොරව එය ලබාදීමත්, එකී දීමනාව ලැබීමට සුදුසුකම් සහිත, එහෙත් කිසිදු අනුග්‍රාහක ජාලයක කොටසක් නොවන පිරිසකට දීමනාව ලබාගැනීමේදී බොහෝ දුෂ්කරතා වලට මුහුණ දීමට සිදුවීමත් පිළිබඳව තොරතුරු තිබේ. පහත ප්‍රතිචාරකයින්ගේ අත්දැකීම් මීට නිදසුන්ය.

මින් එක් ප්‍රතිචාරකයකු ප්‍රාදේශීය අනුග්‍රාහක ජාලයට සම්බන්ධතා සහිත විග්‍රාම ලත් රජයේ සේවකයෙකි. ඔහු එක් දේශපාලන පක්ෂයක කටයුතු සඳහා නිතරම වෙහෙස මහන්සි වනු බොහෝ දෙනා දැක ඇති අයෙක් වේ. ඔහුගේ නිවස තුළ ඔහු සහ ඔහුගේ බිරිඳගෙන් සැදුම්ලත් පවුල මෙන්ම, ඔහුගේ පුතු සහ බිරිඳගෙන් සැදුම්ලත් අනු පවුලද වාසය කරනු ලබයි. සිය අනුග්‍රාහක ජාලය තුළින් මෙම පවුල් දෙක සඳහාම රුපියල් 5000 බැගින් ලබාගැනීමට ඔහු සමත් විය⁵. පෞද්ගලික අංශයේ සේවය කරන තවත් ප්‍රතිචාරකයකුගේ අත්දැකීම් මීට වෙනස්ය. සිය නිවස තුළද පෙර පරිදිම පවුල් දෙකක් ජීවත් වන අයෙක් වුවද, කිසිදු අනුග්‍රාහක ජාලයකට සම්බන්ධව නොසිටීම හේතුවෙන් 5000 දීමනාව පවුල් දෙක සඳහා වෙන

4 කේවල සම්මුඛ සාකච්ඡාව, කොළඹ දිස්ත්‍රික්කය, 2021 ජූනි 17.
5 කේවල සම්මුඛ සාකච්ඡාව, කොට්ඨාසවත්ත මුල්ලේරියාව ප්‍රාදේශීය සභා බල ප්‍රදේශය, කොළඹ දිස්ත්‍රික්කය, 2021 ජූනි 04.

වෙනම ලබාගැනීමට ඔහුට නොහැකි විය. පසුව ප්‍රාදේශීය සහ සාමාජිකයකු හා සබඳතා තිබූ සිය මිත්‍රයකුගේ මාර්ගයෙන් මෙම කාර්යය කරගත හැකි වූ බව ඔහු කියා සිටියේය⁶. විශේෂයෙන්ම මෙම දෙවැනි උදාහරණය තුළින් පැහැදිලි වන්නේ මෙවැනි සේවා ලබාගැනීමේදී විධිමත් ක්‍රියාවලියට වඩා අවිධිමත් මාර්ග වඩාත් ඵලදායී වී ඇති බවයි.

තවත් උදාහරණයකදී ප්‍රජා සමාදායී සමිතියේ ලේකම් වශයෙන් කටයුතු කරන සහ ප්‍රදේශයේ දේශපාලනඥයාගේ සොහොයුරිය වන ප්‍රතිවාරිකාවක් 5000 දීමනාව බෙදාදීමේ කාර්යයෙහි තමා මූලිකත්වය ගත් බව දක්වා සිටියාය. ඒ අනුව ප්‍රදේශයේ අඩු ආදායම්ලාභීන් හඳුනා ගන්නා ලෙසට ග්‍රාම නිලධාරී සහ සමාදායී නිලධාරීන්ට තමා උපදෙස් දුන් බවත්, එසේ වුවත් එම ක්‍රියාවලියෙහි අපක්ෂපාතීත්වය සම්බන්ධයෙන් නොසතුටට පත් පිරිස් සිටි බවත් ඇය පැවසුවාය⁷. මෙහිදී යම් ආකාර විශේෂ සැලකිලි හා ඒ මත පදනම්ව කොවිඩ් සම්බන්ධ රාජ්‍ය සේවාවන්ට විශේෂීකරණය වූ ප්‍රවේශයක් සමහරුන්ට හිමි වූ බව අනුමාන කළ හැකිය.

2021 අප්‍රේල් මාසයේදී රත්මලාන ප්‍රදේශයෙන් වාර්තා වූ සිදුවීමකට අනුව රජයේ දීමනාවක් බෙදා හැරීමේදී කලින් සකසන ලද ලැයිස්තුවක් මත පදනම්ව තුණ්ඩු ක්‍රමයට එය සිදුකිරීමට නියමිතව තිබුණත්, අවසානයේ පෞද්ගලික දැන හැඳුනුම්කම් මත එය සිදුවූ හෙයින් බොහෝ පිරිසකට පැය ගණනාවක් පෝලිම් වල රැඳී සිටීමට සිදුවිය (*The 5000 that heated up Ratmalana*, 2021). අඩු ආදායම්ලාභී පවුල් වලට සහන බෙදාහැරීමේදී සිදුවන අක්‍රමිකතා පිළිබඳව Transparency International ආයතනයද සැලකිල්ල පල කොට තිබුණි. එම ආයතනයට අනුව එක් අවස්ථාවකදී ප්‍රාදේශීය සහ මන්ත්‍රීවරයකු විසින් සිය ප්‍රචාරණ කටයුතු සඳහා මෙවලමක් වශයෙන් මෙම සහන දීමනා යොදාගෙන තිබුණේ කවුරුන් සඳහා ඒවා ලැබිය යුතුද යන්න පිළිබඳව ප්‍රධාන තීරකයා බවට තමා පත්කර ගැනීමෙනි (*ENSURING COVID-19 RELIEF REACHES SRI LANKA'S PEOPLE*, 2020). මෙම සිදුවීම් වලින් ගම්‍යමාන වන ප්‍රධානම කරුණ නම් මෙවැනි අනුග්‍රාහක ජාලා වල ක්‍රියාකාරීත්වය හේතුවෙන් යම් යම් අවස්ථා වල අසාධාරණ සහ අසමානුපාතික ආකාරයෙන් පද්ධතිය හා සම්බන්ධ වීමට සමහරුන්ට අවස්ථාව ලබාදෙන බවයි. එහිදී එවැනි ජාලා වලට සම්බන්ධයක් නොමැති අයවඵන්ට එකී සේවා ලබාගැනීමේ අවස්ථාව බොහෝ විට නොලැබෙන බව පැහැදිලිය.

6 කේවල සම්මුඛ සාකච්ඡාව, කොට්ඨාශවත්ත මුල්ලේරියාව ප්‍රාදේශීය සහා බල ප්‍රදේශය, කොළඹ දිස්ත්‍රික්කය, 2021 ජූනි 05.

7 කේවල සම්මුඛ සාකච්ඡාව, බේරුවල ප්‍රාදේශීය සහා බල ප්‍රදේශය, කළුතර දිස්ත්‍රික්කය, 2021 ජූනි 05.

සමාජ ප්‍රාග්ධනය පිළිබඳ බොර්ඩියුගේ (Bourdieu’s) අදහස් පැහැදිලි කරමින් ඇස්ක්විත් (Asquith) (2009) දක්වන්නේ එකී ප්‍රාග්ධනය “පුද්ගලයාගේ හා පවුලේ භෞතික, සංස්කෘතික සහ සංකේතාත්මක තත්වය, ප්‍රජාව තුළ පවුලේ තත්වය, ආර්ථික තත්වය සහ සංස්කෘතික කටයුතු වල යෙදීම වැනි සාධක මඟින් හැඩගස්වන බවයි. එම නිසා පුද්ගලයකු සතු සමාජ ප්‍රාග්ධනයෙහි තරම තීරණය වන්නේ ඔහු/ඇයගේ සමාජ සම්බන්ධතා ජාලය මෙන්ම, එම ජාලයෙහි සිටින්නන්ගේ සංස්කෘතික සහ ආර්ථික ප්‍රාග්ධනය මඟිනි.” (පිටුව 32) එම නිසා සමාජ ප්‍රාග්ධනය යන අදහස තුළ අසමානත්වය සහ බහිෂ්කරණය හෙවත් බැහැර කිරීම නෛසර්ගයෙන්ම අඩංගු වේ. සමාජ ප්‍රාග්ධනය මූලික කොටගෙන ක්‍රියාත්මක වන තත්වයන් තුළද එබැවින් මෙම ලක්ෂණ අනිවාර්යයෙන්ම අඩංගු වේ. චැටර්ජී (Chatterjee) දක්වා ඇති පරිදි සමාජයේ සාපේක්ෂව බලය අඩු ස්ථාන වල සිටින්නන්ට මෙවැනි සම්බන්ධතා ජාල වලින් සාමාන්‍යයෙන් නොලැබෙන අන්දමේ වාසි හිමිවන බව සත්‍යයක් වුවත්, පුරවැසියාට භුක්ති විඳීමට අයිතියක්/අධිකාරියක් ඇති දෙයට ‘වාසි’ යන පදය අනුයුක්ත කිරීම තුළින්ම මෙවැනි අනුග්‍රාහක ජාලා රාජ්‍යයේ සහන ව්‍යාපෘති වලට ඇතුල් වීමෙන් සිදුකරන හානිය පිළිබිඹු කරන බවද පිළිගත යුතුය.

වසංගත තත්වය තුළ රාජ්‍ය සේවා වලට ප්‍රවිෂ්ඨය ලබා දීමෙහිලා මැදිහත්කරුවන්ගේ වැදගත්කම

මෙම සන්දර්භය තුළ ‘මැදිහත්කරුවකු’ වශයෙන් හැඳින්වෙන්නේ කොවිඩ්-19 වසංගත තත්වයට අදාළ රාජ්‍ය සේවා ලබා ගැනීමේදී සහ ඒ අරබයා හඳුන්වා දෙන ලද නීති රෙගුලාසි මඟහැර යෑමේ අවශ්‍යතා වලදී පොදු මහජනතාවට රාජ්‍යය සම්බන්ධීකරණය කොට දෙන්නා වූ පුද්ගලයෙකි. දේශපාලනික අනුග්‍රාහක ජාලයට අමතරව මෙවැනි මැදිහත්කරුවන් සෞඛ්‍ය සේවය, පොලීසිය සහ හමුදාව මෙන්ම, සිවිල් සේවය වටා පැන නැඟී ඇති සම්බන්ධතා ජාල වලද හමුවේ. මෙම කොටසින් අරමුණු කරන්නේ මෙම විවිධාකාරයේ මැදිහත්කරුවන්ගේ භූමිකාව විස්තර කිරීමය.

දේශපාලනික අනුග්‍රාහක ජාලයේ මැදිහත්කරුවන්

කොවිඩ්-19 අධි වසංගතය හමුවේ දේශපාලනික අනුග්‍රාහක ජාලයේ මැදිහත්කරුවන්ට විශේෂ වැදගත්කමක් හිමිව තිබේ. ඔවුහු සිය දේශපාලනික අනුග්‍රාහක ජාලයට අමතරව ගමේ වෙනත් සමාජ සම්බන්ධතා ජාලයන් වලද ක්‍රියාකාරී මැදිහත්කරුවන් වෙති. එම නිසා සමහර අවස්ථා වල මෙම ජාල

වල වපසරියෙන් පිටත ඇති පෞද්ගලික ස්වරූපයේ උපකාරයන්ද ඔවුන් විසින් සිදුකරන අවස්ථා ඇත.

නිදසුනක් ලෙස කලින් ප්‍රාදේශීය සභාවේ සාමාජිකයකු ව සිටි සහ වර්තමානයේ ගොවි නියාමකවරයකු වශයෙන් සේවය කරන එක් ප්‍රතිචාරකයෙකු ප්‍රදේශයේ එන්නත්කරණ වැසටහනට තමා දැක්වූ දායකත්වය විස්තර කළේය. එහිදී ඔහු පැවසුවේ තමා බොහෝ ප්‍රජා මූල සංවිධානයන්හිදී සාමාජිකයකු බවත්, ශ්‍රමදාන සහ ලේ දන්දීමේ වැඩසටහන් වැනි බොහෝ ස්වේච්ඡා කටයුතු වලට දායකත්වය දක්වා ඇති බවත්ය. වර්තමාන ප්‍රාදේශීය දේශපාලනඥයකුගේ සහායකයකු වශයෙන් තරුණ කණ්ඩායමක් හා එක්ව ප්‍රදේශයේ එන්නත්කරණ වැසටහන මෙහෙයවීමේ වගකීම අදාළ දේශපාලනඥයා විසින් තමාට භාරදුන් බවද ඔහු පැවසීය. ඒ අනුව එන්නත්කරණ මධ්‍යස්ථානය තුළ ප්‍රමාණවත් පරිදි ආසන පැනවීම, විෂබීජහරණ ක්‍රියාවලිය නිවැරදි පරිදි සිදුකිරීම, වතුර බෝතල් සහ ආහාර පානාදිය සැපයීම වැනි කාර්යයන් ඔස්සේ එම වගකීම ඉටුකළ බවද දැක්වීය. එන්නත්කරණය පිළිබඳ පණිවුඩය දේශපාලනික අනුග්‍රාහක ජාලයේ සිටි-නොසිටි සියල්ලන් වෙත යොමු කළ බවද ඔහු විශේෂයෙන් කියා සිටියේය⁸. මෙහි සඳහන් එන්නත්කරණ වැඩසටහන සඳහා තෝරාගෙන තිබුණේ බෞද්ධ පන්සලක් වීමද විශේෂත්වයකි. මෙමගින් සන්නිවේදනය කරන දෘෂ්ඨිවාදය සහ පසුගිය ජනාධිපතිවරණය සඳහා තරඟ කළ එක්තරා ප්‍රධාන පෙළේ පක්ෂයක දෘෂ්ඨිවාදය එකක් වීම අහඹුවක් නොවිය හැකිය. එම නිසා මෙම ස්ථානය තෝරා ගැනීමෙන් යට කී පක්ෂයේ ඡන්ද පදනම දැනුවත්ව හෝ නොදැනුවත්ව ශක්තිමත් කිරීමක් සිදුවූ බව තර්ක කළහැකි වේ.

මීට සමානව යමින් ප්‍රාදේශීය සභා මැතිවරණයට අතීතයේ තරඟ කළ හා වර්තමානයේ සමෘද්ධි නිලධාරියකු වශයෙන් සේවය කරන ප්‍රතිචාරකයකු පැවසුවේ රුපියල් 5000 දීමනාව සිය ප්‍රදේශය තුළ බෙදාදීමේ වගකීම ඔහුට භාර වූ බවයි. එහිදී ඔහු ඔහුගේ දේශපාලනික ජීවිතයේ ඇතිකර ගත් සබඳතා භාවිතා කරමින් එම දේශපාලනික සම්බන්ධතා ජාලය තුළ සිටි හා නොසිටි සියල්ලන්ට සාධාරණ ලෙස දීමනාව බෙදාදීමට කටයුතු කළ බව පැවසීය⁹.

ඉහත සිදුවීම් දෙකෙන්ම පැහැදිලි වන්නේ සෘජුව හා වක්‍රව ප්‍රජාව තුළ දේශපාලනික අනුග්‍රාහකත්ව ජාලයන් සහ සමාජ සම්බන්ධතා ජාලයන් ශක්තිමත් කිරීමෙහි ලා මැදිහත්කරුවන් ක්‍රියාත්මක වන බවයි.

8 කේවල සම්මුඛ සාකච්ඡාව, කොටිකාවත්ත මුල්ලේරියාව ප්‍රාදේශීය සභා බල ප්‍රදේශය, කොළඹ දිස්ත්‍රික්කය, 2021 ජූනි 08.

9 කේවල සම්මුඛ සාකච්ඡාව, කොටිකාවත්ත මුල්ලේරියාව ප්‍රාදේශීය සභා බල ප්‍රදේශය, කොළඹ දිස්ත්‍රික්කය, 2021 ජූනි 16.

ප්‍රාදේශීය තලයේ සිය සම්බන්ධතා ඔවුන්ට මේ සඳහා මහත් සේ උපකාරී වන බව පෙනේ. අනුග්‍රාහක ජාලයන් හැමවිටම උත්සුක වන්නේ වැඩිම කාර්යක්ෂමතාවයකින් යුතුව තෘණ මූල මට්ටම කරා ළඟා වීමටය. එම නිසා මෙම ජාලයන් සඳහා භාවිතා කරන බිම් මට්ටමේ සම්බන්ධතාවයන් විවිධ වැඩ සටහන් සංවිධානයේදී සහ ක්‍රියාත්මකකරණයේදී දේශපාලනඥයින්ට ඉතා උපකාරී වීම පුදුමයට කරුණක් නොවේ.

වසංගත තත්වය තුළ මෙම අනුග්‍රාහක සම්බන්ධතා වඩාත් ශක්තිමත්ව ප්‍රජාවන්හි මුල්බැස ගෙන ඇත. ඒ, කොවිඩ්-19 ට අදාළ සේවා වෙත සිය සේවාදායකයින්ට වඩා කාර්යක්ෂම ප්‍රවේශයක් ලබාදීම තුළිනි. මෙහි සාර්ථකත්වය කෙසේ වුවත්, ඒවා මඟින් විෂමතා දිගටම පවත්වාගෙන යාම සහ සමහර අවස්ථා වල අළුතින් නිර්මාණය කිරීම සිදුකළ බව පිළිගත යුතුය.

සෞඛ්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ මැදිහත්කරුවන්

කොවිඩ් අර්බුදය සෞඛ්‍යය සම්බන්ධ එකක් බැවින් සෞඛ්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ සේවය කරන්නන්ට එතුළ වැඩි අවධානයක් යොමුවිය. මේ සම්බන්ධයෙන් සෞඛ්‍ය නිලධාරීන්ගේ දායකත්වය අගය කිරීම සඳහා 2020 දී ‘සුව විරුවෝ’ වැඩසටහන දියත් කරන ලද අතර, එය මහත් අවධානයට යොමුවන ලදී. සෞඛ්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ සේවයේ නියැලෙන්නන්ට ප්‍රසිද්ධ හෝටල් වල විශේෂ නිවාඩු පැකේජ වැනි පහසුකම්ද ලබාදුන්නේ ඔවුන්ගේ සේවය අගය කිරීමක් වශයෙනි (*Cinnamon Hotels & Resorts offers a holiday package for “Suwa-Sewa Wiruwo”, 2020*). එමෙන්ම අනෙක් ක්ෂේත්‍ර වලට සාපේක්ෂව සෞඛ්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ සේවය කරන්නන්ගේ වෘත්තීය අයිතින් වල දියුණුවක්ද මේ කාලය තුළ දකින්නට ලැබුණි.

වඩාත්ම සිත් ඇදගන්නා සුළු කරුණ නම් ප්‍රජා මූල මට්ටමේ සමහර සෞඛ්‍ය නිලධාරීන්ගේ භූමිකාවෙහි වැදගත්කම වසංගත තත්වය නිසාම පුරවැසියන්ට තේරුම් යෑමට පටන් ගැනීමයි. එක් ප්‍රතිචාරකයකු පැවසුවේ මහජන සෞඛ්‍ය පරීක්ෂකවරයාට ප්‍රදේශවාසීන් එතෙක් භාවිතා කළ නම ‘කුණු මහත්තයා’ යන්න වන බව සහ එහෙත් වසංගත තත්වය තුළදී ඔහුගේ භූමිකාවේ වැදගත්කම බොහෝ අයට ඒත්තු ගොස් ඇති බවය. ඒ අනුව සෞඛ්‍ය සේවයේ පුද්ගලයින් සිය සමාජ සම්බන්ධතා ජාලය තුළ සිටීම නිසා බොදිසු (*Bourdeiu*) දැක්වූ ආකාරයේ සමාජ ප්‍රාග්ධනයක් පුද්ගලයින්ට හිමි වූ බව සිතිය හැකිය. එම සන්දර්භය තුළ එවැනි ප්‍රාග්ධනයක් තිබීම රාජ්‍ය සේවා වලට වඩා පහසු ප්‍රවිෂ්ඨයක් ලබාගැනීමට උපකාර වූ බවටද සැක නැත. කාර්යක්ෂමව එම සේවා ලබාගැනීම සඳහා අදාළ නීති රෙගුලාසි යම් ආකාරයකින් ‘නැමූ’ බවද පැහැදිලි කරුණකි.

දේශපාලනික මැදිහත්කරුවන් සහ සෞඛ්‍ය සේවා මැදිහත්කරුවන් අතර ඇති වෙනස වටහා ගැනීමද මෙහිදී වැදගත් වනු ඇත. සෞඛ්‍ය අර්බුදයකදී සෞඛ්‍ය නිලධාරීන්ගේ මැදිහත්වීම සාමාන්‍ය කාරණයක් වුවත්, රාජ්‍ය සේවා වලට ඔවුන්ගේ ප්‍රවීණතාවය ඉතා සීමා සහිත වේ. ප්‍රතිචාරකයින් බොහෝ දෙනෙක්ද දැක්වූ පරිදි ඔවුන් සෞඛ්‍ය නිලධාරීන්ගෙන් විශේෂිත උපකාර අපේක්ෂා කළේ ළඟම ඥාතීයයකුගේ මරණයක් වැනි අවස්ථාවක PCR පරීක්ෂණයක් කරවා ගැනීම වැනි කටයුතු සඳහා පමණි. නිදසුනක් ලෙස පහත උධාතය සලකා බලන්න:

කොවිඩ් තුන්වැනි රැල්ලේදී මගේ මාමා මියගියා. රජයේ රෝහලකට ඇතුළත් කිරීමෙන් ටික වේලාවකට පසුවයි ඔහු මියගියේ. මරණ පරීක්ෂණයක් සිදුකිරීම අවශ්‍ය බව රෝහල් කාර්ය මණ්ඩලය මට දැනුම් දුන්නා. ඒ සඳහා අපට සමීපම පොලිස් ස්ථානයේ පොලිස් නිලධාරියෙක් කැඳවා ගන්නා ලෙසද උපදෙස් ලැබුණා. නමුත් පෞද්ගලිකව හඳුනා පොලිස් නිලධාරියෙක්ට කතා කළ පසුවත් කෙනෙක් කතා කරගැනීමට හැකි වුනේ නැහැ. ඒ අවස්ථාවේ මම අපේ නගරාධිපතිතුමා හමුවීමට ගියේ කාරණය ඉක්මන් කරගැනීමටයි. ඔහුත් ඔහු යටතේ වැඩ කරන්නෙක් පොලිස් ස්ථානයට යැවීමත් කෙනෙක් ලබාගැනීමට ඔහුටත් හැකිවුනේ නැහැ. මගේ අවසාන විකල්පය වුනේ මා හඳුනා පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරයෙක් හමුවීමයි. එම මන්ත්‍රීවරයාගේ ඥාති සොහොයුරා මා ඉතා ළඟින් හඳුනනවා. ඔමෙන්ම එක් මැතිවරණයක් සඳහා මා දන්නා හඳුනා අයගේ ඡන්ද ඔහුට ලබාදීම සඳහාද මා සහය වුනත්, ඇත්තටම ඔහුගේ පක්ෂය මා පෞද්ගලිකව සහය දක්වන පක්ෂයක් නොවෙයි. ඔහුට කතා කිරීමෙන් පසුවයි මට අවසානයේ පොලිස් නිලධාරියෙක් ලබාගැනීමට හැකිවුනේ. එහෙත් මරණ පරීක්ෂණය අවසානයේ දේහය නිදහස් කරගැනීමට PCR පරීක්ෂණයක් සිදුකළ යුතු බවත්, ඊට දින දෙකක් පමණ ගතවිය හැකි බවත් පැවසුවා. ඒ සඳහා මා හඳුනා හේදියකගේ සහ සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශ නිලධාරියකුගේ උදව් ලබාගෙන ඊට අඩු කාලයකින් කරගත්තා. මරණයෙන් හත්වන දින වනවිට කිරීමට සැලසුම් කර තිබූ දානයට වඩම්මවා ගැනීමට හිමිනමක් සිටියේ නැ. මොකද ගමේ පන්සලේ හිමිනම පවතින තත්වය යටතේ වැඩිම ප්‍රතික්ෂේප කළ නිසා. නමුත් මගේ අසල්වාසියෙක් වන දේශපාලන පක්ෂ ආසන සංවිධායකයෙකුගේ උදව්වෙන් මෙම කාර්යයද කරගැනීමට හැකි වුනා.¹⁰

මෙම අත්දැකීම මගින් වසංගත තත්වය තුළ ක්‍රියාත්මක වූ විවිධ අනුග්‍රාහක ජාලා වල ස්වභාවය හොඳින් පැහැදිලි කරයි. එහිදී සෞඛ්‍ය සේවා නිලධාරීන්ටද අනුග්‍රාහක ජාලා වල ඉතා වැදගත් ස්ථානයක් හිමිවන අයුරු කැපී පෙනේ.

10 කේවල සම්මුඛ සාකච්ඡාව, කොළොන්නාව ප්‍රාදේශීය සභා බල ප්‍රදේශය, කොළඹ දිස්ත්‍රික්කය, 2021 ජූනි 04.

තවත් ප්‍රතිචාරකයින් දෙදෙනෙක්ද මීට සමාන අත්දැකීම් විස්තර කළහ. ඉන් එක් අයෙකුගේ පියා වසංගතයේ දෙවැනි රැල්ල සමයේ නිවසේදී මියැදීමට පත්ව රෝහලට ගෙනයනු ලැබ තිබේ. එහිදී PCR පරීක්ෂණය වඩා ඉක්මන් කරගැනීම සඳහා සිය ශ්‍රාතියෙක් වන ගිලන් රට රියැදුරෙකුගේ උදව් පතා ඇති අතර, එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස එකී පරීක්ෂණය පැවැත්වීමෙන් තොරවම සියළු ලිපි ලේඛණද සම්පූර්ණ කොට දේහය නිදහස් කරගැනීමේ හැකියාව ලැබී ඇත.¹¹ දෙවැනි උදාහරණයේදී පෞද්ගලික අංශයේ අලෙවි නිලධාරියකු වන ප්‍රතිචාරකට ඔහුගේ සේවාදායකයකු වන හෙදියක් හරහා ඇස්ට්‍රාසෙනෙකා එන්නතේ පළමු මාත්‍රාව ලබාගැනීමට හැකිව තිබේ. එම එන්නත් කාණ්ඩය කොවිඩ් මර්දන වැයමේ ඉදිරිපෙළ කාර්ය මණ්ඩලයට වෙන්කළ එකක් වීම මෙහි විශේෂත්වයයි.¹²

මෙම උදාහරණ වලින් පැහැදිලි වන්නේ දේශපාලනික අනුග්‍රාහක ජාල මෙන්ම සෞඛ්‍ය සේවා පදනම් කරගත් අනුග්‍රාහක ජාලද වසංගත තත්වය තුළ ඉතා වැදගත්ව ඇති බවයි. මෙහිදී සෞඛ්‍ය සේවා පදනම් කරගත් අනුග්‍රාහක ජාලවත් කුළින් වැටර්ජ් (Chatterjee) සඳහන් කළ ආකාරයේ අවිධිමත් දේශපාලන සමාජය මෙන්ම, විධිමත් ආයතනික පද්ධතිය මුල්කරගත් සිවිල් සමාජයද නිරූපණය වූ අයුරු හඳුනාගත හැකිය. මෙවැනි සමාජ සම්බන්ධතා ජාල වලින් ලැබෙන පිළිගැනීම සැලකූ විට එතැන ඇත්තේ සිරස් සහ අනෙකුත් වශයෙන් වාසි සහගත තත්වයක් බව පැවසිය හැකි වේ (Putnam, 1993, as cited in Gelderblom, 2018, p. 4). බොර්දියු (Bourdeiu) දැක්වූ ආකාරයේ සමාජ ප්‍රාග්ධනයක් බවට පසුව පත්වන්නේ මෙවැනි සම්බන්ධතාය.

සෞඛ්‍ය සේවා අනුග්‍රාහක සම්බන්ධතා ජාල තුළට දේශපාලනික අනුග්‍රාහක සම්බන්ධතා ජාල පැමිණීම

වසංගත තත්වය තුළ සෞඛ්‍ය සේවයේ අනුග්‍රාහක ජාලය වඩාත් විද්‍යාමාන තත්වයට පත් වෙද්දී සාම්ප්‍රදායික දේශපාලන අනුග්‍රාහක ජාලයද සිය සුපුරුදු ධුරාවලිය තුළ ක්‍රියාත්මක වුණි. ජාතික මෙන්ම ප්‍රාදේශීය මට්ටමින්ද කොවිඩ් මර්දන කමිටු වැනි ව්‍යුහ තුළ දේශපාලන නායකත්වය කැපී පෙනුණි. පහත ඡායාරූප වලද දැක්වෙන පරිදි සිය ප්‍රදේශ වලට එන්නත්කරණ වැඩ සටහන් ගෙන ඒම පිළිබඳ අධිකාරය දැරුවේ සහ ඒ සම්බන්ධයෙන් කැපී පෙනුණේ දේශපාලනඥයින්ය.

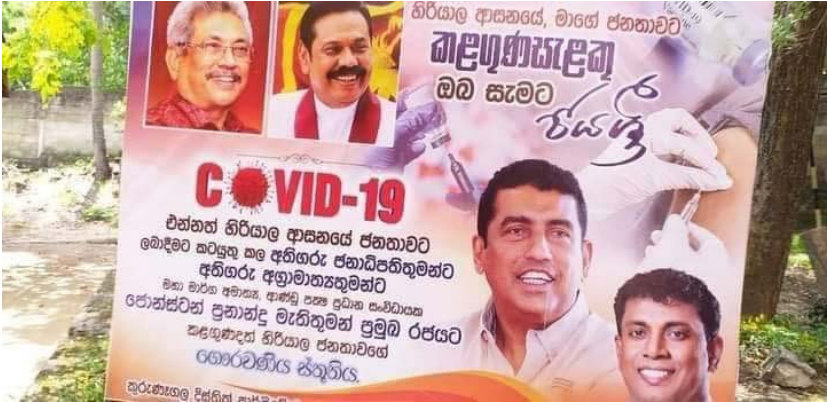
---

11 කේවල සම්මුඛ සාකච්ඡාව, කොට්ඨාශවත්ත මුල්ලේරියාව ප්‍රාදේශීය සභා බල ප්‍රදේශය, කොළඹ දිස්ත්‍රික්කය, 2021 ජූනි 14.

12 කේවල සම්මුඛ සාකච්ඡාව, කොට්ඨාශවත්ත මුල්ලේරියාව ප්‍රාදේශීය සභා බල ප්‍රදේශය, කොළඹ දිස්ත්‍රික්කය, 2021 ජූනි 14.

ඡායාරූපය 1: එන්නත් කිරීමේ වැඩසටහන ගාල්ල දිස්ත්‍රික්කයේ මඩවලමුල්ලට ගෙන ඒම වෙනුවෙන් වැවිලි අමාත්‍ය රමේෂ් පතිරණාට සහ ගාල්ල නගර සභාවේ නගරාධිපති ප්‍රියන්ත සහබන්දුට ප්‍රදේශවාසීන් ස්තූති කරති.

ඡායාරූපය 2: කොවිඩ්-19 එන්නත් කිරීමේ වැඩසටහන නිරිසාල, කුරුණෑගල දිස්ත්‍රික්කය වෙත ගෙන ඒම වෙනුවෙන් ජනාධිපති, අගමැති සහ පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රී ජෝන්සිටන් ප්‍රනාන්දුට ප්‍රදේශවාසීන් ස්තූති කරති.

ජායාරූපය 3: 2018 පළාත් පාලන මැතිවරණයේ අපේක්ෂකයකු වූ රංගන සුමිත් කුමාර, ස්වකීය ප්‍රදේශයට කොවිඩ්-19 එන්නත් කිරීමේ වැඩසටහන ගෙන ඒම සම්බන්ධයෙන් වරාය හා නාවික කටයුතු අමාත්‍ය රෝහිත ගුණවර්ධනට ස්තූති කරමින් කළුතර දිස්ත්‍රික්කයේ වෙලපුර ප්‍රදේශයෙහි බැනරයක් ප්‍රදර්ශනය කර තිබීම.

වසංගතයේ පළමු භාගය තුළ සීමිත එන්නත් ප්‍රමාණයක් පැවතීම සහ ඒවා ප්‍රමුඛතා පදනමක් මත ලබාදීම නිසා එන්නත් ඉක්මණින් ලබාගැනීම සඳහා අනුග්‍රාහක ජාල වැදගත් වන ලදී. නගර සහ සේවකයකු වූ එක් ප්‍රතිචාරකයකුට අනුව එන්නත්කරණය සිදුවූ ශාලාවේ දොරටු දෙකක් විය. ඉන් ප්‍රධාන දොරටුව අසල දීර්ඝ පෝලිමක් පැවත ඇති අතර, දෙවන දොරටුව තුළින් නගර සහ සේවකයින් සමඟ පෞද්ගලික දැන හැඳුනුම්කම් ඇත්තවූත් ඉක්මණින් එන්නත ලබාගෙන පිටව ගොස් තිබේ¹³.

තවත් මෙවැනි බොහෝ අවස්ථා ප්‍රමාණයක් වාර්තා වී ඇති නමුත්, ඒ කිසිදු අවස්ථාවක සෞඛ්‍ය කාර්ය මණ්ඩලය එවැනි කටයුතු වලට බාධා පැමිණවූ බව දැන ගන්නට නැත. එම නිසා සෞඛ්‍ය සේවයට ප්‍රවේශයක් නොමැති අවස්ථා වල වුවද අනුග්‍රාහක ජාල වල කටයුතු කරදරයකින් තොරව ඉදිරියට ගිය බව පැවසිය හැකිය. සෞඛ්‍ය කාර්ය මණ්ඩලය මෙන් නොව දේශපාලනඥයින් වසංගතයෙන් ඔබ්බට වුවත් අනුග්‍රාහක දේශපාලනය මත පදනම්ව සමාජය සහ රාජ්‍යය අතර සම්බන්ධයේ බලවත් ක්‍රියාධරයින් වශයෙන් සිටිනු ඇත.

නිගමනය

ගෝලීය අධි වසංගත තත්වය තුළ පුරවැසි ජීවිතයේ රාජ්‍යයෙහි වැදගත්කම එන්න එන්නටම වැඩිව තිබේ. එන්නත්කරණයේ පටන් සංවරණ සීමා දක්වා සමාජය තුළ රාජ්‍යයේ මැදිහත්වීම වර්ධනය වී ඇත. පුරවැසියා රාජ්‍යය හා සම්බන්ධ වන මෙවැනි අවස්ථා වලදී බොහෝ විට එම කටයුත්ත

13 කේවල සම්මුඛ සාකච්ඡාවල කොළඹ දිස්ත්‍රික්කයල 2021 ජූනි 14ට

සඳහා සමාජ සම්බන්ධතා ජාලා උපකාර කරගනී. විශේෂයෙන්ම වසංගත තත්වය තුළ මෙම සම්බන්ධතා ජාලා වලට සෞඛ්‍ය සේවයද පැමිණ ඇත. එසේ වුවද මෙම අර්බුදයේ ස්වභාවය නිසාම සෞඛ්‍ය සේවා නිලධාරියාගේ භූමිකාවද තීරස්, අන්තර් පුද්ගලමය හා ගැටළුව විසඳුනු පසු නිමාවට පත්වන ආකාරයෙන් හැඩගැසී ඇත. එහෙත් දේශපාලන සම්බන්ධතා ජාලා වල ස්වභාවය එසේ නොවේ. රාජ්‍යය සමාජය සමඟ සම්බන්ධ වීමට හෝ සමාජය රාජ්‍යය සමඟ සම්බන්ධ වීමට උත්සහ දරන සෑම අවස්ථාවකම ඒවා අදාළ සහ අවශ්‍ය වේ. එය වසංගතයට පෙර සිට පැවත එන, එමෙන්ම වසංගතයට පසුවද පවතින්නා වූ තත්වයකි. එම නිසා සිදුව ඇත්තේ විධිමත් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ආයතන සහ ක්‍රියාවලි වෙනුවට අවිධිමත් සහ ආයතනික පද්ධතියෙන් පරිබාහිරව පවත්නා ක්‍රම ආශ්‍රයෙන් පුරවැසියා රාජ්‍යය හා සම්බන්ධ වීමයි. චැටර්ජී (Chatterjee) විසින් මෙවැනි ක්‍රම භාවිතා කරන කණ්ඩායම ‘දේශපාලන සමාජය’ වශයෙන් හඳුන්වා ඇත. බැලූ බැල්මට ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී විරෝධී ලෙස පෙනෙන මෙවැනි භාවිතයන් මඟින් විධිමත් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය තුළ ලබා නොදෙන අන්දමේ අවස්ථා සමාජයේ ආන්තික කණ්ඩායම් වලට උදා කරන බව සත්‍යයක් වුවත්, ඒවා නිසා පවතින අසමානතා ඉදිරියට පවත්වාගෙන යෑමත්, නව අසමානතා ජනනය කිරීමත් සිදුවන බවද, එමඟින් ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයේ හරය හැල්ලුවට ලක්වන බවද පිළිගත යුතුය.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ

Asquith, L. (2019) *Rebuilding Lives After Genocide: Migration, Adaptation and Acculturation*. London: Palgrave Macmillan.

Chandimal's birthday party: Seven arrested and granted bail (2021) *Daily News*. Available at: <http://www.dailynews.lk/2021/06/04/law-order/250861/chandimalsbirthday-party-seven-arrested-and-granted-bail> (Accessed: 20 June 2021).

Chatterjee, P. (2004) *The Politics of the Governed: Reflections on Popular Politics in Most of the World*. New York: Columbia University Press.

Cinnamon Hotels & Resorts offers a holiday package for “Suwa-Sewa Wiruwo” (2020) *Presidential Secretariat*. Available at: <https://www.presidentsoffice.gov.lk/index.php/2020/06/16/cinnamon-hotels-resortsoffers-a-holiday-package-for-suwa-sewa-wiruwo/> (Accessed: 02 July 2021).

Distribution of Rs 5,000: Grama Niladharis to withdraw (2020) *Ceylon*

Today. Available at: <https://ceylontoday.lk/print-more/55570> (Accessed: 01 July 2021).

ENSURING COVID-19 RELIEF REACHES SRI LANKA'S PEOPLE (2020) *Transparency International*. Available at: <https://www.transparency.org/en/blog/ensuring-covid-19-relief-reaches-sri-lankas-people> (Accessed: 02 July 2021).

Gelderblom, D. (2018) 'The limits to bridging social capital: Power, social context and the theory of Robert Putnam', *The Sociological Review*, 66(6), pp. 1309-1324.

GMOA complains of military interference in vaccination drive: Army refutes allegation (2021) *The Island*. Available at: <https://island.lk/gmoa-complains-of-militaryinterference-in-vaccination-drive-army-refutes-allegation/> (Accessed: 02 July 2021).

Grama Niladharis call off boycott of Rs 5,000 allowance distribution duties (2020) *Ada Derana*. Available at: <http://www.adaderana.lk/news/62740/grama-niladharis-call-off-boycottof-rs-5000-allowance-distribution-duties> (Accessed: 01 July 2021).

Grama Niladharis refuse to distribute Rs. 5,000 (2021) *The Morning*. Available at: <https://www.themorning.lk/grama-niladharis-refuse-to-distribute-rs-5000/> (Accessed: 01 July 2021).

Gunasekara, T. (1992) 'Democracy, Party Competition and Leadership: The Changing Power Structure in a Sinhalese Community', in J. Brow & J. Weeramunda (eds.) *Agrarian Change in Sri Lanka*. New Delhi and elsewhere: SAGE publications, pp. 229-260.

Hettige, S. (1984) *Wealth, Power and Prestige: Emerging Patterns of Social Inequality in a Peasant Context*. Colombo: Ministry of Higher Education.

Kitschelt, H. & Wilkinson, S.I. (Eds.) (1997) *Patrons, Clients and Policies: Patterns of Democratic Accountability and Political Competition*. Cambridge: Cambridge University Press.

Moratuwa Mayor arrested for disrupting the duties of health workers (2021) *Colombo Gazette*. Available at: <https://colombogazette.com/2021/05/28/moratuwa-mayor-arrestedfor-disrupting-the-duties-of-health-workers/> (Accessed: 20 June 2021).

- Peiris, P. (2021) *Catch-All Parties and the Party-Voter Nexus in Sri Lanka* (forthcoming). London and elsewhere: Palgrave McMillan.
- PHIs step away from COVID-19 control duties* (2020) *News First*. Available at: <https://www.newsfirst.lk/2020/07/17/phis-step-away-from-covid-19-control-duties/> (Accessed: 2021 July 01).
- Report finds 425 from Western Province got Covishield jab in Galle* (2021) *Daily News*. Available at: <https://www.dailynews.lk/2021/06/28/local/252609/report-finds425-western-province-got-covishield-jab-galle> (Accessed: 20 June 2021).
- Scott, C.J. (1972) 'Patron-Client Politics and Political Change in Southeast Asia', *The American Political Science Review*, 66(1), pp. 91-113.
- 'Socio-Economic Index in the face of COVID-19' (2021) *Centre for Policy Alternatives*, 30 June. Available at: <https://www.cpalanka.org/socio-economic-index-in-the-face-of-covid-19/> (Accessed: 30 June 2021).
- The 5000 that beated up Ratmalana* (2021) *Newsfirst Sri Lanka*. Available at: https://www.youtube.com/watch?v=aQxd1_RWuiE&ab_channel=NewsfirstSriLanka (Accessed: 2021 July 01).
- Uyangoda, J. (2010) 'Politics of Political Reform – A Key Theme in the Contemporary Conflict', in C. Orjuela (ed.) *Power and Politics: In the Shadow of Sri Lanka's Armed Conflict Stockholm*. Sida Studies No. 25, pp. 29-78.
- Weerawardana, I.D.S. (1951) *Government and Politics in Ceylon*. Colombo: Ceylon Economic Research Association.